

Kostrhun, Petr

Vladimír Podborský (1932) : doyen moravské pravěké archeologie

In: *Pod ochranou Kleió : historické obory na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity*. Borovský, Tomáš (editor); Němec, Jiří (editor). Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2019, pp. 90-92

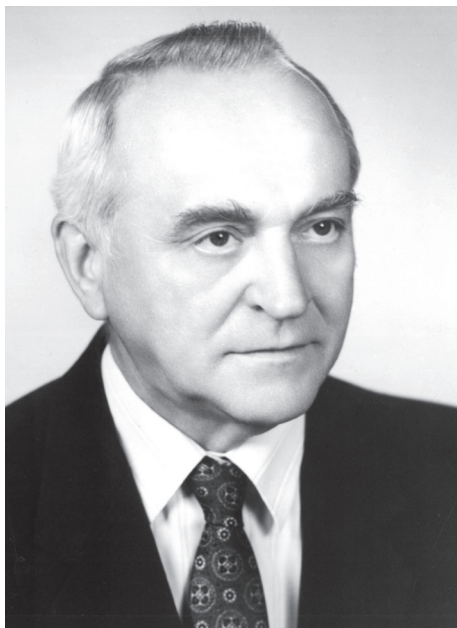
ISBN 978-80-210-9258-7; ISBN 978-80-210-9259-4 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141065>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

u Břeclavi a na počátku roku 1970 také vedení katedry prehistorie, kterého však byl po necelých třech letech v normalizačním čase zase zbaven. Svou energii tedy zaměřil především na dobudování základny a rozvíjení archeologického výzkumu Pohanska, jemuž také věnoval dlouhodobou odbornou publikační aktivitu, zasvěcenou zásadním poznatkům k opevnění hradiska, typu sídlištních objektů a jejich funkci, klasifikaci velkého množství získané hmotné kultury atd. Klíčová je jeho monografie z roku 1975 věnovaná velkomoravskému velmožskému dvorci na Pohansku, kterou však teprve v roce 1988 mohl předložit jako kandidátskou práci pro doktorát historických věd.

Díky jazykové erudici a bohatým kontaktům s domácími i zahraničními specialisty se mu téma Pohanska podařilo rozvést v širokých celoslovanských a raně historických souvislostech, což vzbudilo zájem o naši problematiku u evropské mediévistické veřejnosti a autorovi se dostalo uznání coby významnému prehis-

torikovi a slavistovi druhé poloviny 20. století. Plné rehabilitace se Dostál ovšem dočkal až v roce 1990, kdy byl jmenován profesorem a znovu postaven do čela katedry, kterou de facto po nuceném útlumu v dobách normalizace znovu vybudoval. Nový model výuky oboru archeologie, realizovaný po roce 1990, je tak trvale spojen s jeho jménem. Katedru archeologie vedl až do neočekávaného definitivního odchodu v srpnu 1994, podobně jako intenzivní výzkum a zpracování pramenného materiálu z Pohanska. Přípravovanou syntézu staroslovanské archeologie, pro jejíž sepsání měl nejlepší předpoklady, se mu bohužel dokončit nepodařilo. Jako pedagog proslul náročností, objektivitou a přísným, avšak také nepopíratelným lidským přístupem ke studentům. Jeho semináře prošlo několik českých i zahraničních posluchačů a doktorandů, dnes již renomovaných odborníků. Významným podílem se zasloužil o další rozvoj brněnské archeologické školy, budované na filozofické fakultě od dob první republiky.

Vladimír Podborský (1932)

Doyen moravské pravěké archeologie

Archeologii a historii studoval na brněnské filozofické fakultě v letech 1951–1956 a ukončil diplomní práci z oboru prehistorie u profesorů E. Šimka a F. Kalouska. Na katedře prehistorie začal působit jako asistent již v roce 1955. V roce 1963 úspěšně předložil kandidátskou disertační práci věnovanou sídlištím ze starší doby železné (halštatské kultury) na Moravě, v roce 1968 se pak habilitoval syntetickou prací *Morava v pozdní době bronzové I–II*. Teprve po roce 1989 mohl být jmenován profesorem pravěké archeologie. K vědeckým titulům pak v roce 1991 připojil doktorát věd za práci zasvěcenou tématu sociokulturní architektury z mladší doby kamenné – tzv. rondelům. V letech 1990–1994 zastával funkci proděkana filozofické fakulty pro vědecko-výzkumnou činnost a zahraniční styky, v letech 1994–1998 byl vedoucím nově zformovaného pracoviště, ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, které v této podobě vzniklo na jeho návrh.

Vladimír Podborský vedl řadu archeologických výzkumů, které dodnes poskytují základní pramennou bázi pro poznání pravěku Moravy. S jeho jménem je spojeno také vybudování terénní výzkumné základny na místech neolitické osady lidu s moravskou malovanou keramikou

V. Podborský při laboratorním zpracování pravěké keramiky, pravděpodobně přelom 50. a 60. let 20. století
Zdroj: Archiv Masarykovy univerzity

u Těšetic-Kyjovic na Znojemsku, kterou vedl v letech 1967–1985. V této době se zde podařilo identifikovat do té doby neznámý fenomén z oblasti religiozity neolitického člověka, tzv. rondelovou architekturu. Její výzkum, který je dnes ve středoevropském kontextu jedním z klíčových témat archeologie mladší doby kamenné, zahájil a odborně významně rozvinul. Vedle odborného zaměření na obecné otázky pravěku střední Evropy věnuje systematickou pozornost metodologii studia pravěku, archeoreligionistice i samotným dějinám oboru. Ve všech zmíněných oblastech publikoval nepřekonané monografie a studie, které vytvářejí jednoznačný základ moderního prehistorického výzkumu našich zemí. Pro všechny archeology je základním textem syntéza *Pravěké dějiny Moravy* (Brno 1993), jejímž je Podborský spoluautorem a editorem a za niž také obdržel Cenu Josefa Hlávky. Pro studenty archeologie nejen na Masarykově univerzitě jsou pak zcela nezbytnou učebnicí Podborského *Dějiny pravěku a rané doby dějinné*, které vyšly již v několika vydáních.

Profesor Podborský představuje typ univerzitního pedagoga, který vždy dokázal výborně propojit svou pedagogickou činnost s aktuální vědeckou a terénní praxí, což dosvědčí především dlouhé řady úspěšných absolventů studia archeologie nejen v Brně, ale také na mnohých dalších našich i zahraničních univerzitách, kde Vladimír Podborský hostoval. V paměti více generací studentů zůstává jeho přísný, ale poctivý a citlivý přístup k budoucím kolegům, kteří mu vděčí za předání systematických znalostí o středoevropském pravěku. Jako mezinárodně uznávaný badatel byl a je členem množství akademických a odborných společností a komisí. Významné jsou vedle vlastních publikačních aktivit i Podborského editorské počiny. V letech 1963–1995 redigoval archeologickou řadu *Sborníku prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, v roce 1991 se stal obnovitelem a redaktorem původního moravského archeologického časopisu *Pravěk*. Stal se rovněž obnovitelem tradičního Moravského archeologického klubu a zakladatelem Nadace Býčí

skála, která usiluje o další poznání jednoho z nevýraznějších pravěkých střeoevropských nalezišť, jeskynní svatyně ze starší doby železné v Moravském krase. Ta je dalším z jeho velkých badatelských témat. Dosud neuzavřené dílo jednoho z mála skutečných polyhistorů v oboru archeologie bylo v roce 2000 oceněno mj. Medailí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky I. stupně za dlouhodobou významnou vědeckou, pedagogickou a organizační práci na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Zdeněk Měřínský (1948–2016)

Encyklopedista archeologie středověku

Jihlavský rodák dokázal lásku ke středověkým hradům v okolí svého rodiště rozvinout v pozdějších letech v průkopnickou vědeckou práci, jíž položil jedny ze základů oboru archeologie středověku. Zdeněk Měřínský studoval obory archeologie a etnografie na brněnské filozofické fakultě v letech 1967–1972. Závěrečnou diplomní prací věnovanou zaniklým středověkým osadám na panství oslavanského kláštera pevně stanovil oblast, které zasvětil celý odborný život. V letech 1972–1974 působil na katedře prehistorie, odkud však v době normalizace musel odejít. Pracovní útočiště posléze našel na dobu plných patnácti let v Archeologickém ústavu Československé akademie věd, kde se před rokem 1989 vyprofiloval v jednoho z mála profesionálních archeologů, kteří se věnovali období raného a vrcholného středověku.

V rámci svých povinností prováděl řadu archeologických výzkumů raně středověkých pohřebišť a sídlišť, které dokázal vědecky kvalitně zpracovat a získané poznatky předložit v syntetické práci *Morava v 11.–12. století*, za kterou v roce 1988 obdržel kandidaturu historických věd. V roce 1981 zahájil také výzkum středověkého hradu Rokštejn u Brtnice, který vedl na výborné odborné a logistické úrovni. V této době šlo o výzkum ojedinělý, a to nejen v českých zemích, což bylo také důvodem, proč se stal pilotním vzorem pro zkoumání dalších památek tohoto typu. S Rokštejnem souvisí i vybudování výzkumné základny v nedaleké Panské Lhotě, která je spolu s hradním výzkumem dodnes jedním z plně rozvíjených projektů ústavu archeologie a muzeologie.

Po zlomovém roce 1989 převzal v Moravském zemském muzeu vedení historicko-archeologického oddělení, odkud však již v roce 1992 přešel na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity, kde nejdříve zastával pozici odborného asistenta v historickém ústavu. O tři roky později natrvalo zakotvil v ústavu archeologie a muzeologie, jemuž zasvětil dalších více jak dvacet let aktivního života. Roku 1996 se zde habilitoval a v roce 1999 převzal vedení celého ústavu, kde byl také v následujícím roce jmenován profesorem. Od jeho nástupu na filozofickou fakultu se do popředí dostalo jeho pedagogické působení, které s obdivuhodnou energií rozvinul také na řadě dalších univerzit. Jako pedagog byl velmi oblíbený, což vedle jeho nepopiratelné erudovanosti bylo podtrženo i neautoritářským a značně chápavým přístupem ke svým svěřencům.

Téměř nadlidská se z odstupu času jeví Měřínského odborná produkce, která byla při jednom z jeho jubileí shrnuta do více jak čtyřicetistránkového soupisu jeho bibliografie.

Rozsah aktivit jej předurčil k členství ve velkém množství akademických a odborných struktur, v jejichž rámci pomáhal organizovat vědeckou práci na celorepublikové úrovni. Pro obor historické archeologie byla klíčová také jeho rozsáhlá redaktorská a editorská činnost, z níž připomeňme alespoň časopis *Archaeologia Historica*, který pomáhal formovat a posléze se stal i jeho redaktorem. Jistým završením celoživotního díla Zdeňka Měřínského se stala syntéza *Morava na úsvitě dějin* z roku 2011 a především plánovaná trilogie *České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu* o více jak 2200 stranách s neuvěřitelným množstvím dat a informací, z níž bohužel za jeho života stačily vyjít pouze první dva díly (2002, 2006).

V případě Zdeňka Měřínského nelze alespoň stručně nezmínit také jeho sběratelskou vášeň orientovanou na vojenskou historii, numizmatiku a filatelii, jeho hluboký zájem o obecné